

(1851 – 1914)

ŞEYH MEHMET CELALÎ

Şeyh Mehmed Celâlî Hazretleri, Doğubayazıt'ta, Bediüzzaman'a çocuk yaşlarında iken üç ay ders veren zattır. Aslen Arvaslıdır. Uzun müddet Celâlî kabilesi arasında kaldığı için kendisine "Celâlî" denilmektedir. 1851 yılında dünyaya gelmiş, 1914'te Siirt'in Şirvan ilçesinde vefat etmiştir. On biri erkek, dokuzu kız olmak üzere yirmi evlâdı vardır. Çocuklarından Hoca Sabri'nin oğlu İbrahim Barış, dedesi Şeyh Mehmed Celali ile ilgili bu araştırmamın en temel kaynağı olmuştur.

• **BRAHİM BARIŞ** 1938 Ağrı-Doğubayazıt doğumlu olup, Bediüzzaman'ın, o günkü unvanıyla Molla Said'in Doğubayazıt'ta üç ay ders aldığı Şeyh Mehmet Celalî'nin torunudur. İbrahim ağabeyin babası Hoca Sıddık da, Bediüzzaman'la beraber kendi babası Şeyh Mehmet Celalî'den ders almıştır. İbrahim Ağabey halen Doğubayazıt'ta esnaflık yapmaktadır. 30 Temmuz 2002 tarihinde Doğubayazıt'a gidip, İbrahim Barış'ı dükkanında buldum ve babasından dinlediği o döneme ait hatıraları sordum, kaydettim.

Hatıraların daha iyi anlaşılabilmesi için, önce Şeyh Mehmet Celalî, Doğubayazıt ve Ahmed-i Hani (Hani Baba) Hazretleri hakkında kısaca malumat vermekte fayda var:

ŞEYH MEHMET CELALÎ HAZRETLERİYLE ÜÇ AYLIK TAHSİL

Tarihçe-i Hayat'ta, Molla Said'in Şeyh Mehmet Celalî Hazretlerinden aldığı üç aylık tahsil meselesi şu şekilde izah edilmektedir:

"...Birkaç gün sonra Vastan kasabasına gitti ise de, orada tebdil-i hava için ancak bir ay kadar kaldı, bilâhare Molla Mehmet isminde bir zatın refakatinde Erzurum vilayetine tâbi Bayazıt'a hareket etti. Hakikî tahsiline işte bu tarihte başlar. Bu zamana kadar hep sarf ve nahiv mebâdileriyle meşgul olmuştu ve İzhar'a kadar okumuştur.

BEDİÜZZAMAN'IN HOCASI ŞEYH
MEHMET CELALÎ'NİN TORUNU
İBRAHİM BARIŞ VE ÖMER ÖZCAN

"Bayazıt'ta Şeyh Mehmet Celalî hazretlerinin nezdinde yaptığı bu hakikî ve ciddi tahsili, üç ay kadar devam etmiştir. Fakat pek gariptir. Zira Şarkî Anadolu usul-ü tedrisiyle, Molla Cami'den nihayete kadar ikmal-i nüsah etti. Buna da her kitaptan bir veya iki ders, nihayet 10 ders tederrüs etmekle muvaffak oldu ve mütebakisini terk eyledi. Hocası Şeyh Mehmet Celalî Hazretleri niçin böyle yaptığını sual edince, Molla Said cevaben: 'Bu kadar kitabı okuyup anlamaya muktedir değilim. Ancak bu kitaplar bir mücevherat kutusudur, anahtarı sizdedir. Yalnız sizden şu kutuların içinde ne bulunduğunu göstermenizin istirhamındayım; yani

bu kitapların neden bahsettiklerini anlayayım da, bilâhare tab'ıma muvafık olanlara çalışırım' demiştir.” (Tarihçe-i Hayat, 33-34)

DOĞUBAYAZIT VE AHMED-İ HANİ HAZRETLERİ

Bugünkü Doğubayazıt, ovaya inmiş vaziyette. Aslında Yukarı Bayazıt, yani Üstad'ımızın ders aldığı medresenin de bulunduğu Eski Bayazıt, meşhur İshak Paşa Sarayı ile Ahmed-i Hani¹ Hazretlerinin türbesinin bulunduğu aynı yamaçtadır. Bunlar birbirlerine bir-iki yüz metre kadar yakınlar. Ovada kurulan şimdiki Doğubayazıt'tan ise yedi-sekiz kilometre uzaktalar...

Ahmed-i Hani Hazretlerinin türbesi, yamaçtaki eski Bayazıt'ın en yukarısında, çok mübarek veli zatların mezarlarının tam ortasında sarp dağların arasında kalıyor. Fakat 90'lı yıllarda belediye Ahmed-i Hani hazretlerinin türbesini de kapsayacak şekilde buraya bir cami yapmış ve etrafını yeşillendirerek piknik yerleri hazırlamış. Yerli halk Hani Baba diye tesmiye ediyor. Eski Bayazıt'tan günümüze tek bir ev bile ayakta kalmamış...

Tarihçe-i Hayat'ta şu şekilde bahis vardır:

Bediüzzaman, Kürdlerin edib dâhilerinden Molla Ahmed Hâni Hazretlerinin, **gündüzleyin bile havf (korku) ile girilen** kubbe-i saadetine kapanır, bazen geceleyin de orada kalırdı.

Bundan dolayı ahali, Bediüzzaman'a: "**Ahmed Hâni Hazretlerinin feyzine mazhar olmuştur**" diyordu.

(Tarihçe-i Hayat 33)

¹ Ahmed-i Hani Hazretleri 1600'lü yıllarda Osmanlı döneminde yaşamıştır. Hakkari Han köyü doğumludur.

AHMED-İ HÂNİ HAZRETLERİNİN KABRİ

“Salisen: Nadir konuşuyordu. Kürtlerin edip dâhilerinden Molla Ahmed Hani Hazretlerinin, gündüzleyin bile havf ile girilen kubbe-i saadetine kapanır, bazen geceleyin de orada kalırdı. Bundan dolayı ahali, Bediüzzaman’a, ‘Ahmed Hani Hazretlerinin feyzine mazhar olmuştur’ diyordu. Bu hali, müşarünileyhin kerametine hamlederlerdi. O vakitlerde kendisi 13-14 yaşlarında idi.” (Tarihçe-i Hayat, 35)

MOLLA SAİD, HANİ BABA’NIN KABRİNDE GECELEYİN DERS ALIYOR

İbrahim Barış ağabeyin babası Hoca Sıddık, Üstad’ımızla beraber üç ay babası Şeyh Celalî’den ders almışlar. Sıddık Hoca, Molla Said ile babası Mehmed Celali arasında geçen hadiseleri çocuklarına da anlatmış. Bu hatıralarla ilgili İbrahim ağabeyden kaydettiklerimiz:

“Babam Hoca Sıddık 1956 senesinde vefat etti. Bediüzzaman Hazretleri, Doğubayazıt’ta dedem Şeyh Mehmet Celalî’den üç aylık ders aldığı sırada, oğlu, yani babam Sıddık Hoca da varmış. Yalnız babamın yaşı daha küçükmiş...”

“Pederimin bana anlattıklarına göre, Bediüzzaman Hazretleri geceleri ortadan kayboluyormuş. Diğer talebeler bunu dedeme sormuşlar: ‘Hocam! Said geceleri kayboluyor, bu hoş bir şey değil; acaba nereye gidiyor?’ Mübarek dedem Şeyh Mehmet Celalî, talebelere biraz sertçe çıkışarak: ‘Sizin Said’le hiçbir alâkanız yok, ona karışmayın!’ diyor. Buna rağmen dedem iki talebe tayin ediyor, ‘Said’i gece takip edin, nereye gidiyor bakın; ama pişman olacaksınız!’ diyor.

“O iki talebe gizlice saklanarak gece Said’i takip ediyorlar, bakıyorlar ki mübarek Molla Said, Hani Baba’nın kabrine gidiyor ve takip edenler bir sesler işitiyorlar; ‘Evet hocam, evet hocam!’ diye. O talebeler Molla Said’in Hani Baba’dan ders aldığı burada duyuyorlar. Sonra babamın anlattığına göre bu iki talebe geri dönüyorlar ama renkleri, benizleri atmış, neredeyse düşecek halde geri geliyorlar. ‘Böyle böyle oldu; Said, Hani Baba’dan ders alıyor’ diye meseleyi anlatıyorlar. Dedem: ‘Ben size demiştim, sizin Said’le işiniz yok, ona karışmayın.’

“Sabah oluyor, dedem talebelere ders verirken, Said’e ‘Şu şu kitapları getir’ diyor. Bakıyorlar ki Molla Said gelen bütün kitapları halletmiş, bitirmiş... Diyor: ‘Said artık senin benimle işin bitti, ben senin icazetini vereceğim, çık git.’ ‘Yok! Benim üç aylık müddetim var, üç ayı tamamlayıp ondan sonra gideceğim’ diyor Molla Said... Nitekim üç ayı tamamladıktan sonra Siirt, Bitlis taraflarına gidiyor.

BABAMIN ÜSTAD’LA MUHABERELERİ DEVAM ETTİ

“Pederim Hoca Sıddık, burada yani Doğubayazıt’ta fahrî olarak iki sene müftülük yaptı. Babamla Bediüzzaman haberleşirdi. Hatta buradan bizim akrabalar Üstad’ı ziyarete gittiklerinde ‘Şeyh Mehmet Celalî’nin yeğenleri’ diye takdim ettiklerinde hemen huzuruna aldırıyor, ‘Siz benim üstadımın akrabalarısınız’ diyerek ayağa kalkıyor: ‘Hoca Sıddık hayatta mıdır? Nizamettin hayatta mıdır?’ diye dedemin çocuklarını tek tek soruyor. Bizzat kendisi babama, ‘Asâ-yı Mûsa’ kitabı gönderdi. Kitap duruyor, fakat mektup zayı oldu... Dedem Şeyh Mehmet Celalî talebe okutmak için Siirt taraflarına gidiyor, mezarı Şirvan’dadır.”

Şeyh Mehmet Celali'nin kabri. SİLVAN

**Şeyh Mehmet Celali Hz. Oğlu Molla Sıddık ile torunu İbrahim Barış
Doğubayazıt kabristanında yan yana yatıyor**

Bediüzzaman'ın ders arkadaşı Şeyh Mehmed Celali'nin oğlu Molla Sıddık ve torunu İbrahim Barış Doğubayazıt kabristanında yan yana yatıyorlar